

4.2 Situació actual dels immigrants magribins a Catalunya

4.2.1 Les dades i el perquè de la immigració

Segons dades de 1993, a la Comunitat Europea hi viuen uns 2 milions de persones magribines. La meitat procedeixen del Marroc. Els diners que la immigració marroquina envia al Marroc, per exemple, representen el 46% de les rendes d'exportació i supera les obtingudes en el turisme o l'exportació de fosfats. Les divises que envien els emigrants gairebé sempre són fonamentals per a la supervivència de les seves famílies.

La gent que arriba a Espanya se sol agrupar en zones concretes; així, la zona catalana acull una tercera part de la gent procedent del Marroc. Tanmateix, a la Comunitat de Madrid, s'hi agrupen nombrosos col·lectius d'immigrants d'arreu del món, en particular els que treballen al sector domèstic i els procedents d'Amèrica Llatina. Al País Valencià hi viu més d'una tercera part de la immigració algeriana.

De vegades sentim a dir pel carrer coses com aquestes:

“Ens prenen la feina”.

“Faran que els nostres nens acabin parlant àrab i perden la seva cultura”.

Ara bé, cal veure si aquestes afirmacions són justificades, perquè moltes vegades expressen temors l'únic fonament dels quals és el desconeixement.

Efectivament, un estudi del CIDOB situava en només uns 95.000 marroquins els emigrants que hi havia a Espanya al 1988, dels quals 60.000 eren il·legals. Un informe anual sobre les tendències dels moviments migratoris internacionals de 1991 a 1992 assenyala que, després del procés de regularització de 1985 i 1986, la comunitat marroquina és la més nombrosa d'Espanya amb unes 50.000 persones legalitzades.

Segons Teresa Losada –de l'Associació d'acolliment de marroquins Bayt al-Thaqafa, a Barcelona–, en un estudi sobre l'emigració àrab-musulmana als últims vint anys abans del 1992, a Catalunya hi ha establerts uns 45.000 immigrants àrabo-musulmans, la meitat dels quals són marroquins.

La immigració provinent del nord del Marroc sembla venir a Catalunya com a destinació preferent. El flux migratori més destacat és el de persones de Nador establertes al Baix Llobregat, encara que també hi ha un col·lectiu molt important al Baix Empordà i a Osona.

La gent de Larraix, en canvi, ha anat preferentment al Maresme, i també al Barcelonès.

El Vallès Occidental aplega la immigració provinent de la província rifeña d'Al-Hoceima.

La primera onada migratòria cap al nostre país va començar a l'època del Protectorat Espanyol sobre les colònies nord-africanes (1912-1956). La segona onada s'inicià el 1967, a l'època dels plans de desenvolupament. La tercera començà al voltant de 1975, quan els països de la CEE van tancar les seves portes a causa de la crisi econòmica.

Un fort factor d'atracció dels magribins cap a Europa és la riquesa econòmica d'aquest continent. Comparem alguns paràmetres de Catalunya amb el Marroc:

Catalunya té una població de 6 milions, el Marroc de 26 milions d'habitants; no obstant això, el producte interior brut del Marroc és 3,4 vegades més baix que el de Catalunya (86.000 milions de \$, davant de 25.000 milions del Marroc). La nostra renda per habitant és catorze vegades més elevada i això és un fort factor d'atracció.

ACTIVITATS :

1. Busca un testimoni de l'emigració. Pregunta-ho als pares, als amics, als veïns.

- Quin va ésser el motiu per emigrar?
- Va trobar en un principi un bon acolliment?
- Quines diferències en la forma de vida li van resultar més difícils?
- Pensava en retornar al seu lloc d'origen a viure?
- Han estat acomplerts els objectius que es va plantejar quan van emigrar?

2. Llegeix els dos textos que et presentem a continuació:

Procedeixen de zones rurals i arriben desvalguts del tot: sense saber parlar ni escriure en castellà –ni menys en català–, sense ofici ni benefici, molts d'ells clandestins, sense papers. Força n'hi ha que han arribat a la costa andalusa en barques, llanxes o aferrant-se a qualsevol andròmina que surés, a risc de morir negats si la barcassa s'enfonsava o xocava amb algun escull rocós: cadàvers a centenars a la deriva han arribat a les platges de Cadis i Màlaga... Tràgiques odisses. (...)

Però són joves, pacífics i soferts, capaços de suportar dures jornades de treball als sectors feines més bastes o que requereixen més esforç –les que rebutgen els treballadors del país– disposats a acceptar sovint salaris de fam per subsistir, ells i les seves famílies.

(Quan l'Islam truca a la porta, Manyer)

Mil inmigrantes ilegales muertos en el Estrecho desde 1987.

Un inmigrante ilegal muere cada dos días en aguas del Estrecho desde hace cinco años. La presión migratoria aumentará debido al abismo económico y demográfico entre África y Europa. (...)

El cementerio de Algeciras está desbordado por la cantidad de cadáveres que aparecen en la costa tras los naufragios de las frágiles pateras en que viajan los ilegales. (...)

(La Vanguardia, 29/10/1992)

“Con el viento de Levante es un suicidio intentar pasar a España“, afirma Addekkrim, otro ocasional patrón de patera. “El Estrecho es muy peligroso. Tiene gran cantidad de ríos subterráneos que te pueden dar vueltas durante días sin llegar a puerto antes de mandarte abajo“.

(El País Dominical, 4/10/1992)

- Durant molt temps els mitjans de comunicació ens van donar tot tipus de detalls de les “pateres“ que es feien els cubans per emigrar als Estats Units. Dels emigrants africans que creuaven l'estret de Gibraltar, recordes què ens deien?
- Consideraven que les causes d'emigrar dels marroquins eren els problemes polítics, com a Cuba?
- Com són les pateres que portaven als emigrants del Magrib?
- A què creus que és degut el que s'hagi donat menys importància a la notícia encara que hi ha hagut èpoques en què les pateres creuaven constantment l'Estret?
- Creus que les relacions polítiques d'Espanya amb el Marroc hi tenen alguna relació?
- Esbrina la distància que hi ha entre la punta de Tarifa i Tetuan. És més llarga la distància que hi ha entre La Habana i la costa nord-americana de Florida?

3. Us proposem un joc:

Heu de construir una PATERA per a creuar l'estret des del Marroc a Espanya. Calcula la distància de Tetuan a la punta de Tarifa.

- Quin temps ha de fer per passar?
- Quins materials s'han d'emprar per construir la patera i que sigui segura?
- Amb quanta gent comptaries per creuar-lo?
- Quin pes podria portar la patera?
- Creuaries de dia o de nit? Per què?

4. Aquesta és una redacció d'una nena marroquina on ens descriu la seva vinguda del Marroc:

El primer que us explicaré és com el meu pare va pensar venir a Catalunya per la gana que passàvem al Marroc. Ell va venir al principi amb avió, nosaltres que som jo, el meu germà que es diu Abdula, el meu germà gran que es diu Abduluahid i la meua mare que es diu Fadma encara passaven gana. El meu pare va donar tota la volta al món i va triar un poble per a venir-nos a buscar i portar-nos al poble que ell havia triat, precisament era Torelló. Bé el meu pare va tornar al Marroc amb els seus germans i la meua mare vam estar tant contents que quasi ploràvem. Tota la família vam venir en vaixell perquè el vaixell valia molt menys diners, vam baixar a Barcelona i de Barcelona vam anar amb el tren de Vic a Manlleu, i de Manlleu a Torelló hi vam anar amb autobús i vam viure dues setmanes i després vam anar a Manlleu, el meu pare va estar molt content a Manlleu, encara hi vivim i l'any que ve faré 8 anys a Catalunya

- Pregunteu als pares, avis, amics i veïns de fora de Catalunya com van fer el seu primer viatge de l'emigració. En quin mitjà de transport van venir? Quantes hores van trigar? Anaven molt carregats? Pensaven que trobarien feina en arribar o la tenien ja concertada?

5. Retalleu notícies del diari que parlin d'emigrants magribins, en especial dels marroquins, i feu un mural.

- Comenteu quina diferència hi ha entre allò que diu el text de Manyer i els textos dels diaris. Creus que aquests ens donen una imatge positiva o negativa dels magribins? A què creus que és degut?
- Tens alguna persona propera que sigui magribina? Com definiries un marroquí o una marroquina? Comenteu a classe la imatge que en teniu?

4.2.2 L'Euroislam

A la Unió Europea hi viuen uns 6 milions de persones que són d'ascendència musulmana o que provenen d'un país on la religió musulmana és predominant. Alguns es declaren agnòstics (sembla ser que cada vegada menys), d'altres tenen una actitud indiferent i d'altres adapten les pràctiques religioses a l'entorn europeu, practiquen la religió en la seva esfera familiar i creen organitzacions religioses. A Europa s'han creat des dels anys 70 als 90 unes 2.000 mesquites. Els musulmans adapten i utilitzen els recursos de l'entorn urbà (cases, antics tallers, magatzems...) per crear espais d'oració. A Lyon (França), per exemple, s'ha inaugurat no fa gaire una gran mesquita que s'ha estat construïnt durant 17 anys i que acollirà els 120.000 musulmans que viuen en aquesta ciutat (dades segons M. Capdavila a El Periódico, 1/10/1994).

La xarxa de mesquites amb escoles coràniques també s'ha estès per tot el continent. El retorn a l'Islam respon a la necessitat dels qui han emigrat que, si potser no han fet tants diners com esperaven, sí tenen una riquesa cultural que volen transmetre als fills que han nascut a Europa. Així aquests també es mantenen dintre d'unes xarxes solidàries que sovint no troben entre la gent i les institucions del país que els ha vist néixer.

Ningú no sap encara com serà l'Islam que els fills nascuts a Europa heretaran dels pares. Què passarà d'aquí a 20 o 40 anys?

- Creus que s'haurien de crear més llocs d'oració per als musulmans a la vostra ciutat? Per què?
- Si t'assabentessis que inauguren una mesquita al costat de casa teva, què et semblaria?
- I si un amic teu t'explica que ha decidit fer-se musulmà, què creus que li diries?
- Amb quina idea penses que els missioners catòlics o protestants van al Magrib? Creus que és positiu per als autòctons aquest fet? Per què?

4.2.3 La situació laboral

Detrás de cada trabajador extranjero hay una historia llena de rebeldía y de hambre; de dudas y de valentía; de esperanza escrita en mil idiomas. Luego viene el tío Paco con las rebajas. Esto es: la guardia civil apostada en las playas en Tarifa y Almería –estaciones preferidas del servicio discrecional de las pateras–; el vuelo de vuelta gratis con un policía a cada lado y el dinero y la ilusión perdidas; el doble de trabajo por la mitad de precio, el racismo, la xenofobia... Y la crisis.

A Espanya hi ha 550.000 emigrants en situació legal (poc més d'un 1% de la població global del país). El percentatge és del 10% a França, el 12% a Alemanya i el 13% a Bèlgica. Els 31% de la immigració marroquina a Espanya és originària de la regió del Rif, situada al nord-est del país.

A més hi ha els il·legals que treballen d'amagat en polígons industrials; molts dels marroquins han arribat en **pateres**, d'altres no han tingut tanta sort i han mort en l'intent. El 1992 uns 80 immigrants van desaparèixer a l'estret de Gibraltar. El Hattuo Mezian, per exemple, va creuar el mar en patera i ha tingut sort, perquè ara té permís de residència i treballa a 'Gas Natural' a Madrid cavant rases. Però diu que *hay españoles que, aunque desprecian las labores más duras, nos acusan de estar quitán doles el trabajo*

Els salaris de la gent immigrada són força inferiors a la mitjana espanyola treballadora. Es situen a l'entorn de les 81.000 ptes. mensuals. Els homes immigrants tenen ingressos superiors que les dones, un 20% de les quals guanya menys de 50.000 ptes. mensuals. Els treballs agrícoles i de servei domèstic són els més mal pagats, i els de la construcció i comerç els millors. Parlem d'un promig de salaris dels immigrants i, d'aquests, els més baixos acostumen a ser els que perceben els africans. A més, els immigrants sovint treballen més hores que les legals.

Qui ho té més difícil són les dones magribines. Segons dades de la Direcció General de Migracions per al període 1988-1992 sobre els treballadors estrangers al nostre país, a Espanya hi havia 1421 dones marroquines en situació legal treballant, moltes al servei domèstic-. En canvi hi havia 7.269 homes. Però la crisi els està fent perdre molts llocs de treball; una magribina treballadora del servei domèstic deia *Yo tengo suerte; trabajo interna en una casa donde los dueños están todo el día en Madrid; soy la dueña durante horas; pero hay otras marroquíes que ya se quedaron paradas*

ACTIVITATS :

1. FÁTIMA:

Fátima ya está en Algeciras, el estrecho de Gibraltar quedó atrás. Ahora trabaja fregando suelos. Su marido enfermo y sus ocho hijos esperando en Marruecos. Ella es una inmigrante más a la espera de conseguir sus preciados papeles. Esta mujer que sólo piensa en legalizar su situación piensa que este problema sólo lo sufrimos los pobres que no tenemos nada. Para darte el visado te exigen demostrar que tienes dinero. Por eso, los contrabandistas pueden tener visado y los pobres, aunque seamos honrados, nunca podremos conseguirlo

(El País, 6/3/1994)

- Et sembla que per a una dona marroquina és més difícil l'emigració que per a un home? En quin sentit?
- A quin tipus de treball penses que els és més fàcil d'accedir?
- Contractaries una dona del Marroc? Per què?

2. Segons "Mohamed y Reduem, dirigentes de la Asociación de Inmigrantes Marroquíes en España (AEME), *el salario mínimo en Marruecos ronda las 10.000 ptas. al mes, un policía gana 18.000 ptes., un profesor 30.000 ptas. Un nivel de sueldo que apenas permite alquilar un piso en Tánger, Rabat o Casablanca.*

(El País, 4/10/1992)

- Creieu que amb aquests salaris es pot viure mitjanament bé?
- Quin és el sou mínim i el sou mitjà d'un treballador del nostre país? Sabent que aquí el lloguer d'un pis no massa gran pot costar unes 70.000 o 80.000 ptes., i a partir de la informació que et proporciona la cita anterior, què dedueixes sobre el nivell de vida a una ciutat marroquina i a casa nostra?

4.2.4 Les vacances

Aquest text és d'un reportatge fet sobre els emigrants marroquins que van de vacances al seu país: *Todos ellos han recorrido miles de kilómetros para regresar a su tierra, con MaFra en a cuestas, desde París, Suiza o Italia, casi la mitad de sus pertenencias y regalos, muchos regalos que acreditarán ante sus familiares el nivel de vida alcanzado en Europa. Y casi todos, pese a padecer demoras de entre 6 y 24 horas en Algeciras para coger el barco, aseguran que volverán a realizar el camino.*

(El País, 4/10/1992)

- Pregunta als teus pares o a gent propera com eren els viatges que feien a la seva terra a estiu, quan van venir a Catalunya? Quan trigaven? En què anaven? Portaven regals per als familiars o amics? Quin tipus de regals? Tornaven ells amb regals de familiars, amics o amigues? Porteu una foto d'aquestes vacances dels pares

4.2.5 La literatura de l'emigració

Us donem tan sols un exemple dels molts autors i autores que han escrit sobre l'experiència personal de l'emigració:

Tahar Ben Jelloun, nascut a Fez 1944, va emigrar a França, on es va formar. Actualment és un dels autors més interessants en llengua francesa. Els seus llibres són una mostra de la barreja de cultures (marroquina i francesa). **Harrouda** (1973), **La reclusion solitaire** (1973), **Moha le fou, Moha le saga** (1978), **La prière de l'absent** (1981). El 1987 va guanyar el premi Goncourt amb **La nuit Sacrée**. Algunes obres seves han estat traduïdes al català o al castellà: **Día de silencio en Tánger**, **L'àngel cec** i **Amb la mirada baixa**.

Amb la mirada baixa és un llibre on una nena descriu les seves vivències al petit poble marroquí on viu fins que emigra i es troba amb la contradicció interna que implica el fet de viure en dues cultures molt diferents:

En canvi em vaig adonar, per primera vegada, aquell matí, que no érem a casa nostra, que París no era la meua ciutat, que França mai no seria del tot el meu país. (...)

Vaig comprendre que calia deslligar-se completament del país de naixença. (...) Però no hi havia res a fer, una mà màgica em tornava a portar al poble i altre cop veia aquella mateixa corda amb els tres nusos suaus. (...) Ell veia que passava allò que més temia: em perdia. M'allunyava dels pares, em replegava en mi mateixa, no enraonava i quan badava la boca era per parlar una llengua estrangera. Una mare hostil els robava la filla.

(*Amb la mirada baixa*, T. Ben Jelloun)

ACTIVITATS 8

1. En aquest llibre trobareu un meravellós relat de les contradiccions internes que viu una persona que ha de deixar el seu món d'origen. Veureu com la societat d'acollida i la que han deixat els fan viure un doble sentiment d'odi i d'amor.
2. Et sembla que quan deixem un territori, una cultura, una família, ens insertem totalment en el nou món que ens acull?
3. Fes una llista de festes o menjars que t'agradin. Per què t'agraden? Quina relació hi veus amb l'emigració cap a Catalunya de gent d'altres regions del país?

4.2.6 Les dones immigrants

Una nena marroquina que fa 8 anys que viu a Catalunya ens explica com pensa ella que són els vestits de les dones marroquines:

Els vestits marroquins al Marroc totes les dones el porten. Perquè ~~al~~ ^{Màx} el que es ven més. Al Marroc no és com aquí que venen faldilles, camises i de tot. ~~Al~~ ^{Al} ~~Marroc~~ dones sempre s'ho posen a les festes, també venen vestits de nenes de 9 i 10 anys, d'11 i de tots el anys, menys els més petits. També venen unes sabates molt estranyes, són com xanquetes, però no obstant són les sabates més famoses ~~els~~ ^{els} ~~Mar~~ vestits marroquins sempre són llargs fins els peus, hi ha vestits que tenen joies i uns altres que tenen dibuixos i les dones quan es posen els vestits sempre es posen unes sabates estranyes i un mocador al cap però els altres homes no els veegin els cabells. Fins i tot quan les dones estan a casa treballant es posen també vestit marroquí.

foto 1

foto 2

foto 4

foto 3

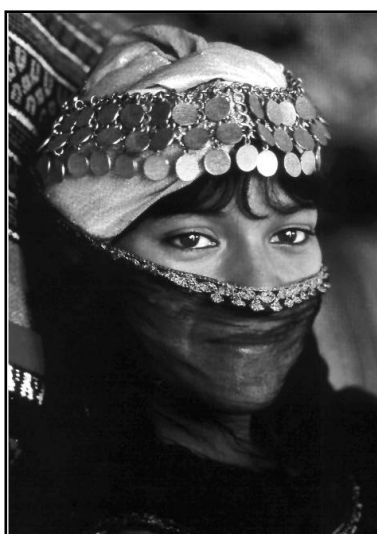

foto 5

foto 6

foto 7

ACTIVITATS :

1. A partir del text i de les fotografies:

- D'on et sembla que aquesta nena ha tret la imatge que té dels vestits que duen les dones marroquines? Diries que totes van vestides igual?
- Fixa't en les fotografies anteriors i esbrina si aquestes dones són magrebines o europees. Què t'ha fet decidir una cosa o l'altra?
- Relaciona la redacció de la nena amb les fotos de les dones. Quines conclusions en treus?

2. Una de les qüestions que més han transmès els diaris, com a xoc entre dues cultures en la vida pública, és la prohibició del vel de les noies a les escoles públiques franceses. Al nostre país no sembla encara que s'hagi produït cap problema en aquest sentit, potser perquè encara no hi ha massa joves amb mocador a les escoles o potser perquè no considerem que això sigui una qüestió "sine qua non" per a participar en l'educació reglada. El Ministre d'Educació francès va remetre una circular a les escoles dient que prohibissin als seus alumnes usar "vestits i signes tant ostentosos que els separessin de les regles comuns del centre. Qualsevol discriminació, sigui de sexe, de cultura o de religió, ha de quedar-se a les portes de l'escola". Segons una enquesta feta als francesos i publicada pel diari Liberation, el 86% de persones estaven d'acord en prohibir el vel.

- Podríem iniciar un debat, tenint en compte quins signes religiosos, de clan, de grup excursionista, de grup musical, de club de futbol... ens diferencien els uns d'els altres.
- Creieu que prohibint que les noies entrin a les escoles estem concientiant-les per a defensar la igualtat?

3. Tots hem llegit que a Algèria els fonamentalistes han prohibit que les noies vagin a escola conjuntament amb els nois. També exigeixen que surtin al carrer amb vel. Què creus que busquen dictant prohibicions sota pena de mort?

4. En les Jornades sobre "Les dones perden la seva invisibilitat" celebrades a Barcelona el 1994, es donaven dades d'un estudi fet a Catalunya sobre les dones immigrades:

Per llocs d'origen, el nivell d'estudis més baix correspon a les dones marroquines, de les quals més de la quarta part són analfabetes i aproximadament només la meitat restant va finalitzar l'ensenyament elemental.

Quant al coneixement de la llengua comentaven que només un 8% de les immigrades podien expressar-se correctament en castellà, un 63% parlen només francès i la resta únicament àrab. El problema de la llengua i l'estatus inferior a què estan acostumades al seu país fa que les dones surtin poc i es comuniquin menys.

Treballen sobretot al servei domèstic a hores, cosa que els permet dormir a casa i compaginar el treball amb la llar.

- Esmenta diferents formes i llocs socials de comunicació que tenen les dones que no treballen a la nostra societat.
- Penses que per a la integració dels nens immigrants és positiu que les seves mares puguin parlar en castellà o català? Això, facilita les relacions socials de les famílies emigrades?

4.2.7 On i com viuen

Dos barris situats al cor de la ciutat –el barri ‘Xino’ i el Casc Antic– són d’història i amb unes connotacions molt semblants, acullen molts dels treballadors ~~conviusos~~ ^{conviusos}. Són barris que en èpoques llunyanes havien estat la seu de convents i d’esglésies, de fàbriques i de revoltes. (...)

Però en el seu cor hi resten aquests dos barris de rellogats i pensions barates, amb cases antigues i petites sense els mínims serveis higiènics, en els quals com a totes les grans ciutats, hom hi troba la delinqüència, la prostitució no de luxe, les tasques, la vida nocturna. (...)

Les pensions manquen de condicions higièniques –diuen ~~no hi ha~~ ^{no hi ha} ventilació, ni bany ni aigua calenta... No ens netegen les habitacions, encara que aquest servei està inclòs en la mensualitat, i els llits són bruts. (...)

El fet que no hi hagi bany ens fa ~~recó~~ ^{recó} als banys públics. Això, però, és un luxe que no ens podem permetre massa sovint. (...)

Els marroquins que arriben a aconseguir un lloc de treball més o menys estable, passen de la despesa amb la cal i de les pensions a ocupar una casa, quasi sempre compartida amb ~~altres~~ ^{altres} ~~conviusos~~ ^{conviusos}; amb la qual cosa aconseguixen una certa independència. Viuen amuntegats; en una habitació de dotze metre quadrats podem trobar una família de tretze persones vivint-hi.

(El País, 4/8/1994)

Molts dels emigrants que van venir a Catalunya durant els anys 60 van viure de la mateixa forma: en aquell moment l'estadi de les Olimpíades del 92 durant molt temps va acollir moltes famílies emigrades, les barraques es van estendre per la ciutat com a bolets, hi havia pensions o pisos d'amics on vivien diverses famílies: el Casc Antic, el 'xino' eren barris d'emigrants. A alguns barris o pobles de Catalunya hi van acudir tots els habitants d'alguns pobles d'Andalusia o d'Extremadura.

ACTIVITATS :

1. Per què et sembla que els emigrants van als mateixos barris :
  - les pensions o els pisos són més barats,
  - conviuen amb altres emigrants del seu país o ciutat,
  - altres motius...
2. Pregunta a persones properes on vivien quan van venir a Barcelona? Quantes persones vivien juntes a la mateixa casa? Tenien bany? Tenien aigua calenta? Va venir tota la família?
3. Fes una passejada pel Casc Antic. Observa la gent, les botigues, els centres de salut, les escoles... Feu una posada en comú a classe, en què es nota la presència d'emigrants musulmans?